

מראי מקומות - יומא

מד:

משום איסור כיבוי אש המזבח, ואם כן כיצד מכבדן לאמה, הלא הוא מכבה אותם. והביאו בשם רבינו שמחה לחלוק על רש"י, שאין האמה אמת המים, אלא הוא שם של מקום, ואין בזה כיבוי.

והתוספות שם תירצו, שכיון שהתנתק אין בזה איסור כיבוי. ובתוספות הרא"ש הוסיף, שכיון שנעשית מצותן ואינם עומדים למצוה אחרת, ולכך אין בהן איסור כיבוי.

עוד הביאו התוספות מרבינו ברוך שתירץ, שאין מכבדן עד שכבר כבו. והתוספות הרא"ש הקשה על תירוץ זה, שבמסכת תמיד (פ"ה מ"ה) אמרו, שבשבת כופה עליו פסכתו כדי שלא יכוו בהם הכהנים שהולכים יחפים, משמע שבחול לא היו צריכים לזה, ומסתמא משום שמכבדן לאמה, אבל אם לא היו מכבדין עד לאחר שכבו, מה החילוק בין שבת לחול.

ה. מכבדן לאמה

הקשו התוספות (לקמן מו: וכן הוא בתוספות ישנים, תוספות הרא"ש וריטב"א כאן) בשם רבינו נסים גאון, הלא יש בגחלים קדושה, וכיצד מכבדן, הלא הוא מפסיד קדשים. ותירץ רבינו נסים גאון על פי פירושו בירושלמי, שבכל השנה כיון שחותה אותם מעל גבי המזבח בכלי של כסף, ואינו מכניסם בתוך הכלי, אין בה קדושה, לפי שאינו כליין, ולכן יכול להפסידן. והתוספות תירצו בשם ר"ת, שכיון שכלי שרת אינו מקדש אלא לדעת, והוא לא כיוון לקדשם, אין בהם קדושה. והתוספות בחגיגה והראב"ד בתמיד תירצו, שאף שיש בהם קדושה, כיון שכבר נעשה מצוותם יכול לכבדן. וראה בחידושי רבי אריה לייב (ח"א ס"י כ') בביאור השיטות.

ו. בכל יום היה חותה בשל סאה מדברית ומערה לתוך שלשת קבין ירושלמיות

הקשה הגבורת ארי, מדוע נקט רבי יוסי שני מיני מידות, באחד של מדברית ובאחד של ירושלמית, והרי היה יכול לומר הכל בירושלמיות, שהיה חותה בחמש קבין, ומעלה לתוך שלשה קבין ירושלמית. ותירץ, שלשון סאה היה שגור יותר בלשון חכמים, וכל שיכל לומר סאה, העדיף לומר כך ולא קבין, ולכך נקט שתי מידות, בתחילה מדבריות כדי לכתוב סאה, ולבסוף ירושלמית כדי לכתוב קבין ושיהא החשבון מכוון.

א. דרבנן סברי קדושת היכל לחוד וקדושת אולם לחוד פירש רש"י בערובין (ב), שנפקא מינה לענין כל העבודות האמורות בהיכל, שאם עשאן באולם, אינן כשרות, לפי שקדושתן חלוקה. והוסיף הריטב"א שם, שנפקא מינה עוד, לענין מנורה ושלחן ומזבח שצריכין להיות בהיכל, ולענין שאסור לשום אדם להיות בהיכל בשעת ההקטרה במזבח הזהב, וגם לגבי הדין שכהן שנכנס להיכל שלא לצורך לוקה, וכן לענין דינים נוספים.

ב. התורה חסה על ממונן של ישראל

בתפארת ישראל (שקלים ח', ה') הקשה, שהרי כמו כן קיימא לן אין עניות במקום עשירות (עיי' בזה לעיל לט). וכתב לחלק בין הפסד מרובה, שבזה אומרים התורה חסה על ממונן של ישראל, לבין הפסד מועט, שבזה אומרים אין עניות במקום עשירות.

ג. התורה חסה על ממונן של ישראל

פירש רש"י, שגם אנו חסים, לפי שחתיית הגחלים שוחקת את הכלי ומחסרתו. והקשה היד דוד בשם העבודת ישראל, מדוע הוצרך רש"י לטעם זה, ולא פירש משום זה עצמו שצריכים הוצאות רבות לקנות של זהב. ותירץ היד דוד, שודאי התורה חסה גם על הוצאת ממונן רב, אלא שהיה אפשר לחתות בשל זהב כל השנה, ועל זה הקשתה הגמרא מדוע עושין מחתה אחרת של כסף, הרי יכולין להשתמש בשל זהב בכל השנה. ועל זה תירצו שהתורה חסה על ממונן של ישראל מחמת השחיקה.

[עוד יש ליישב, על פי דברי התפארת ישראל המובאים לעיל בסמוך שחילק בין הפסד מועט להפסד מרובה, ויש לומר, שלקנות פעם אחת של זהב אינו אלא הפסד מועט, ועל זה יש לומר אין עניות במקום עשירות, אבל מחמת השחיקה שבחתיית הגחלים, יהיו צריכין לקנות פעמים רבות, וזה הפסד מרובה, על זה אמרו התורה חסה על ממונן של ישראל].

ד. מכבדן לאמה

הקשו התוספות (לקמן מו: ובתוספות ישנים ותוספות הרא"ש כאן), שהרי אמרו להלן (שם) המוריד גחלת מעל גבי המזבח חייב